

VERKSAMHETSRAPPORT SKMA 2022-01-01 – 2022-12-31

SKMA | SVENSKA KOMMITTÉN MOT ANTISEMITISM

Box 22330, 104 22 Stockholm, SWEDEN | TELEFON +46 (0) 8 667 60 90 | FAX +46 (0) 8 652 60 90

E-POST info@skma.se | www.skma.se | PLUSGIRO 30 1 29-1 | BANKGIRO 861-6112

OPINIONSBILDNING

SKMA har under 2022 bevakat, påtalat och bemött antijudiska yttringar i det svenska samhället och belyst antisemitismens utveckling och manifestationer i Europa, USA och andra delar av världen. Detta har skett via uttalanden, artiklar, seminarier, konferenser, medverkan i intervjuer, debatter och panelsamtal, såväl som via SKMA:s blogg, nyhetsbrev, Facebook och Twitter. SKMA:s blogg, nyhetsbrev, Facebook och Twitter är centrala källor för information och debatt om antisemitism i dag, som det ofta refereras till i olika medier.

Exempel på frågor som SKMA uppmärksammat och debatterat samt exempel på då SKMA omnämnts:

21 januari

Svante Weyler [intervjuades](#) i *ETC* om hur delar av antivaccinrörelsen i protester mot vaccinationer mot Covid-19 och vaccinpass instrumentaliserat och förringat nazisternas brott genom att bland annat bära gula Davidstjärnor för att symbolisera det förtryck de anser sig vara utsatta för.

24 januari

På SKMA:s blogg [uppmärksammades](#) att Emerich Roth, överlevande från Förintelsen, gått bort. Roth hyllades för sitt mångåriga arbete med att bland annat genom skolbesök runtom i landet föra kunskapen om nazismen och Förintelsen vidare till unga.

26 januari

Mathan Shastin Ravid medverkade i en film gjord av Utbildningsradion (UR) där han gav tips kring undervisning om antisemitism. Filmen lades upp på kontot "UR Lärare" på [Instagram](#) och [Facebook](#) där den i skrivande stund har sammanlagt ca 12 000 visningar.

27 januari

Med anledning av Förintelsens minnesdag skrev Agneta Berliner, styrelseledamot i SKMA, både i nyhetsmagasinet [nu](#) och i [Ystads Allehanda](#) om värdet av att minnas Förintelsen och allas ansvar att bekämpa fördomar och motverka antisemitism och rasism i vår samtid.

24 mars

I en [artikel](#) i SKMA:s nyhetsbrev uppmärksammades att hundratals forskare specialiserade på folk mord, Förintelsen och andra världskriget, däribland Christopher Browning, Timothy Snyder och Omer Bartov, i ett uttalande tog kraftigt från avstånd vad man kallade "den ryska regeringens cyniska missbruk av ordet folk mord, minnet av andra världskriget och Förintelsen, och likställande av den ukrainska staten med den nazistiska regimen för att rättfärdiga sin oprovocerade aggression".

25 mars

I en [artikel](#) av David Stavrou, journalist på israeliska tidningen *Haaretz*, om antisemitism i Malmö, nämndes SKMA och de utbildningar kommittén genomfört med grupper från staden inom det regeringsstödda Hågkomstprojektet.

27 mars

I en [artikel](#) i SKMA:s nyhetsbrev kritiserade ett antal forskare, däribland SKMA-medlemmarna Lars M Andersson, Henrik Bachner och Heléne Lööv, den osaklighet och politisering som präglar vissa rapporter om antisemitismens och islamofobins utveckling i specifika länder eller globalt.

15 maj

På sin blogg [uppmärksammade](#) SKMA att det högerextrema terrordåd som dagen innan hade genomförts vid en stormarknad i Buffalo, USA, troligen var motiverat av den antisemitiska och rasistiska konspirationsteorin om "det stora folkutbytet".

16 maj

På sin blogg [kommenterade](#) SKMA att Sverigedemokraternas partisekreterare Richard Jomshof i en tweet kallat islam för en "avart till religion" som inte har något i Sverige att göra. SKMA påminde om att det Jomshof uttryckte inte var något exempel på "olyckligt språkbruk", att hatet mot muslimer speglar kärnan i det sverigedemokratiska projektet, och att senaste tidens påståenden om att SD:s xenofoba åsikter och retorik förändrats till det bättre inte stämmer.

18 juni

I en [artikel](#) i SKMA:s nyhetsbrev uppmärksammades den ryske utrikesministern Sergey Lavrovs antisemitiska påståenden om att Hitler hade "judiskt blod" och att judar ofta är "de värsta antisemiterna".

19 juni

I en [artikel](#) i SKMA:s nyhetsbrev uppmärksammades hur olika aktörer i Europa, USA och Mellanöstern använt Rysslands angreppskrig i Ukraina för att sprida antisemitisk propaganda.

12 juli

Webbtidningen *Syre* [uppmärksammade](#) en artikel i SKMA:s nyhetsbrev från juni 2022 om antisemitisk propaganda i skuggan av kriget i Ukraina.

2 augusti

På SKMA:s blogg [uppmärksammades](#) att Gerald Nagler, en av medgrundarna till SKMA 1983, hade gått bort. Gerald hyllades för sin långa kamp för mänskliga rättigheter och mot rasism.

14 augusti

På SKMA:s blogg [kommenterades](#) en granskning som *Sydsvenskan* publicerat om kandidater från partiet Nyans som spridit konspirationsteorier och hat mot judar och shiamuslimer. SKMA välkomnade att partiledningen tog avstånd från några av politikerna i fråga och att dessa lämnade partiet, men kritiserade också den ursäktande attityd man från partiet visat gällande konspirationsteorier och rasism från resterande kandidater som tillåtits vara kvar inom partiet.

8 september

I ett inlägg på SKMA:s blogg [kommenterades](#) det faktum att Sverigedemokraterna i valrörelsen varnat för antijudiska strömningar. SKMA påpekade att SD:s intresse för frågan inte har någonting med kampen mot antisemitism eller omsorg om den judiska minoriteten att göra, utan att det liksom tidigare handlar om att man använder frågan i politiska syften bland annat för att elda på antimuslimska strömningar.

13 september

Willy Silberstein deltog i [SVT Aktuellt](#) där han debatterade Sverigedemokraternas valframgångar med PM Nilsson, politisk redaktör på *Dagens Industri*. Willy uttryckte bland annat en oro för att SD:s framsteg kan ge vind i seglen åt extrema krafter.

15 september

I en [intervju](#) med brittiska BBC News uttryckte Willy Silberstein återigen oro för vad SD:s valframgångar kan få för konsekvenser, bland annat för den judiska minoriteten och andra minoriteter i Sverige. Han hänvisade också till en rapport från Acta Publica i augusti 2022 och som visade att en tydlig majoritet av de kandidater för olika riksdagspartier som har bakgrund i eller kopplingar till högerextremism och/eller har givit uttryck för nazism och rasism återfinns i SD. Att SD genom åren tvingats utesluta så många personer för kopplingar till extremhögern säger något om partiet, betonade Willy.

17 september

Tidningen *Syre* [uppmärksammade](#) judehat, förintelseförnekande och nazistisk propaganda som spreds efter Willy Silbersteins medverkan i SVT Aktuellt den 13 september, då han uttryckte en oro för att SD:s framsteg kan ge vind i seglen åt extrema krafter. *Syre* beskrev den SD närstående sajten Samnyttss kommentarsfält som navet i den antisemitiska hetsen. I en intervju menade Willy Silberstein att det var betecknande att man från Samnyttss sida inte bort tydligt antisemitiska kommentarer, och att de hatbudskap som spreds är ännu ett exempel på de problem som finns i Sverige med antisemitism.

29 september

På Stockholms stads sajt "Pedagog Stockholm" [skrev](#) läraren Åsa Colliander Celik om en av SKMA:s studieresor för elever och lärare till Förintelsens platser i Polen som hon deltog på i september 2022. I sin text argumenterade hon bland annat för att SKMA:s utbildningar med studieresor borde ingå i ordinarie lärarutbildningar.

25 oktober

I en [artikel](#) i SKMA:s nyhetsbrev skrev Charlotte Wiberg om hur svenska konstskribenter med få undantag varken verkar ha varit intresserade av eller upprörda över den skandal som rörde antisemitiska motiv och som skakade den stora konstutställningen *dOCUMENTA* i tyska Kassel. Wiberg gav exempel på hur frågan i stället trixats bort och relativiserats.

25 oktober

I en [artikel](#) i SKMA:s nyhetsbrev uppmärksammades att Diskrimineringsombudsmannen, DO, beslutat inleda tillsyn mot Täby och Danderyds kommun med anledning av att grundskolor underlåtit att rapportera anmälningar om antisemitiska trakasserier.

25 oktober

I en [artikel](#) i SKMA:s nyhetsbrev uppmärksammades en ny rapport från Stockholms stad som bland annat visar att judiska elever upplever antisemitism i skolmiljön, och att det bland lärare finns bristande kunskaper om antisemitismen och hur den kan bemötas.

7 november

SKMA [offentliggjorde](#) att konstnären Simon Ferner tilldelades 2022 års Elsa-pris för sina betydelsefulla insatser för att synliggöra och motverka rasism, antisemitism och högerextremism i det svenska samhället.

20 november

Willy Silberstein [intervjuades](#) i *Aftonbladet* om Hedi Frieds bortgång. Fried hyllades som en stark och viktig röst mot intolerans och högerextremism.

2 december

Willy Silberstein [intervjuades](#) i *ETC* där han uttryckte oro och förvåning över att regeringen inte hade förlängt Hågkomstprojektet, den regeringsstödda utbildningsåtgärden om Förintelsen, antisemitism och rasism som inkluderar studieresor till Förintelsens platser och som SKMA genomfört sedan 2018. Dagen efter [lovade](#) Kulturminister Parisa Liljestrand i *Dagens Nyheter* att regeringen skulle presentera ett åtgärdsprogram som rör arbetet mot antisemitism, där Hågkomstprojektet skulle vara en central del.

13 december

På sin blogg [välkomnade](#) SKMA regeringens besked om att man fortsätter stödja Hågkomstprojektet, SKMA:s utbildningsåtgärden om Förintelsen, antisemitism och rasism.

19 december

I en [artikel](#) i SKMA:s nyhetsbrev uppmärksammades hur den världskända rapparen Kanye West men även andra kända personer spridit, underblåst och legitimerat antijudisk propaganda och hur den propagandan utgör ett alltmer synligt inslag i amerikansk offentlighet.

NYHETSBRÄV

Under 2022 har fyra nyhetsbrev publicerats. Henrik Bachner var redaktör. Karl Gabor ansvarade för layout av nyhetsbrevet. Nyhetsbrevet, som trycks i ca 2 500 ex, skickas som papperstidning och i digital version ut till ett stort antal stödmedlemmar och opinionsbildare, samt till medlemmar i SKMA:s lärarnätverk. Nyhetsbrev [publiceras](#) även på SKMA:s hemsida och blogg. Artiklar i nyhetsbrev citeras och refereras återkommande i medier och debatt och får ofta stor spridning på nätet.

HEMSIDOR OCH SOCIALA MEDIER

Via hemsidor och sociala medier belyser SKMA kontinuerligt antisemitismens utveckling i Sverige, Europa och internationellt. Sammantaget gjorde SKMA under 2022 hundratals inlägg på sin [blogg](#) liksom på sina konton på [Facebook](#), [Twitter](#) och [Instagram](#).

INFORMATION

SKMA svarar regelbundet på frågor från allmänheten, politiker och journalister, samt ger kontinuerligt råd till lärare och andra som planerar seminarier om antisemitism, Förintelsen och rasism. Vi förmedlar föreläsare och lokala resurspersoner, rekommenderar litteratur samt ger tips och idéer inför studieresor till Förintelsens platser.

ELSA-PRIS

[Elsa-priset](#) är en årlig utmärkelse för enskilda personer eller grupper som via sociala medier eller på annat sätt motverkar antisemitism och andra typer av fördomar. 2022 års pris tilldelades konstnären Simon Ferner för hans ”betydelsefulla insatser för att synliggöra och motverka rasism, antisemitism och högerextremism i det svenska samhället. Med Instagramkontot [Arkiv S](#) och genom sitt sätt att knyta ihop konst och hågkomst i personliga berättelser påminner han inte minst om det rasistiska våldet och dess offer. Projektet belyser delar av historien som annars riskerar att falla i glömska och gör det på ett sätt som väcker engagemang, inte minst bland unga”.

UTBILDNING

SKMA erbjuder utbildning om antisemitism och andra fördomar liksom om nazism och Förintelsen i form av bl.a. föreläsningar, seminarier, konferenser och studieresor. Under 2022 har SKMA genomfört ca 60 sådana utbildningar för sammanlagt ca 2 500 deltagare från hela landet. Utbildningarna riktar sig till lärare och skolelever, rättsväsende, journalister, politiker och andra intresserade.

FÖRELÄSNINGAR, SEMINARIER OCH FRAMTRÄDANDEN

Exempel på genomförda föreläsningar, seminarier och framträdanden under 2022:

21 januari

Henrik Bachner föreläste om antisemitism för Miljöpartiets riksdagsgrupp. Ca 10 deltagare.

22 januari

Mathan Shastin Ravid föreläste om antisemitism för unga judar och muslimer som deltog i ett projekt på Fryshuset i Stockholm. Ca 15 deltagare.

27 januari

Niclas Blom föreläste om antisemitism för elever och lärare på Söderportgymnasiet i Kristianstad, en av FN-förbundets FN-certifierade skolor. Ca 300 deltagare.

6 februari

Mathan Shastin Ravid föreläste om antisemitism och SKMA:s verksamhet för föräldrar till elever på Aaron Isaacs skola i Stockholm. Ca 15 deltagare.

4 mars

Niclas Blom föreläste för lärare på Söderportgymnasiet i Kristianstad om undervisning om antisemitism och svåra frågor som kan uppstå i klassrummet, samt presenterade SKMA:s utbildningsmaterial *Antisemitism – då och nu*. Ca 25 deltagare.

15 mars

Mathan Shastin Ravid föreläste om antisemitism, gav tips kring undervisning om antisemitism och presenterade SKMA:s utbildningsmaterial *Antisemitism – då och nu* på en utbildningsdag för lärare arrangerad av Judiska församlingen i Göteborg i samarbete med Levande Historia i Göteborgs stad och Västra Götalandsregionens kulturnämnd. Ca 30 deltagare.

4 april

Henrik Bachner föreläste om antisemitism för ca 10 anställda på Raoul Wallenberg Academy.

11 april

Niclas Blom föreläste om antisemitism för konfirmander och ungdomsledare från Olaus Petri församling i Örebro. Ca 80 deltagare.

25 april

Tillsammans med Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet, Forum för levande historia och Yad Vashem i Israel samverkade SKMA kring ett digitalt lärarseminarium på Yad Vashem om Operation Barbarossa och folkmordet på Sovjetunionens judar. Ca 40 deltagare.

2 maj

Tillsammans med Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet, Forum för levande historia och Yad Vashem i Israel samverkade SKMA kring ett digitalt lärarseminarium på Yad Vashem om förövarnas fotografier från Förintelsen och hur de kan användas i undervisning. Ca 70 deltagare.

2 maj

Henrik Bachner föreläste i Simrishamn om antisemitism. Arrangör var Barn- och utbildningsnämnden i Simrishamn. Ca 50 personer deltog, däribland representanter för kommunstyrelsen och oppositionen samt Barn- och utbildningsförvaltningen och gymnasierektorer. Med från SKMA var även Agneta Berliner.

13 juni

Tillsammans med Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet, Forum för levande historia, Yad Vashem i Israel och Historiska muséet i Stockholm samverkade SKMA kring en lärarfortbildningsdag på Historiska muséet om antisemitism och Förintelsen. Bland inledningstalarna fanns utbildningsminister Anna Ekström. En av föreläsarna var idéhistorikern Stéphane Bruchfeld. Ca 100 deltagare.

21 juni

Mathan Shastin Ravid föreläste om antisemitism för unga judar och muslimer som deltog i ett projekt på Fryshuset i Stockholm. Ca 20 deltagare.

18 augusti

Mathan Shastin Ravid föreläste om antisemitism och gav tips och råd kring svåra frågor som kan uppstå i diskussioner med unga för en grupp guider på kunskapscentret vid Malmö synagoga. 5 deltagare.

FORTBILDNINGAR MED FORUM FÖR LEVANDE HISTORIA

Sedan 2018 har SKMA i samarbete med Forum för levande historia arrangerat en serie fortbildningar om antisemitism och hur man kan arbeta med vårt gemensamma utbildningsmaterial *Antisemitism – då och nu*. Fortbildningarna har ofta i första hand riktat sig till lärare, annan skolpersonal och fritidspedagoger, men ibland även till andra intresserade grupper.

Den 14 juni arrangerades ett digitalt seminarium om antisemitism med extra fokus på antisemitiska konspirationsteorier och kodord för anställda på Polisen och dess operativa avdelning (NOA). En av föreläsarna var idéhistorikern Henrik Bachner. Ca 125 deltagare.

Den 16 juni arrangerades en digital lärarfortbildning om antisemitism med fokus på antisemitiska konspirationsteorier. Föreläsare var idéhistorikern Henrik Bachner, Lisa Kaati, forskningsledare vid Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), och SKMA:s pedagog Niclas Blom. Ca 50 deltagare. Den 17 november arrangerades en liknande digital fortbildning med samma fokus och föreläsare, den gången var målgruppen i första hand personer som arbetar med ungdomar utanför skolan. Ca 80 deltagare.

Den 22 november arrangerades en digital lärarfortbildning med fokus på antisemitism i debatten om Israel och Palestina. Föreläsare och paneldeltagare var idéhistorikern Henrik Bachner, SKMA:s pedagog Niclas Blom, journalisten Somar Al Naher samt Mirjam Katzin, utredningssekreterare i utredningen om nationell strategi för att stärka judiskt liv i Sverige. Moderator i panelsamtalet var Meriam Chatty från Forum för levande historia. Ca 60 deltagare.

ÅRLIG KONFERENS OM ANTISEMITISM

Sedan 2015, i samband med minneshållandet av Novemberpogromen 1938, har SKMA arrangerat årliga konferenser om nutida antisemitism. Konferenserna, som genomförs med stöd från Gerald och Monica Naglers stiftelse och i samverkan med Forum för levande historia och The Institute for Holocaust Research in Sweden (IHRS), riktar sig i första hand till journalister, politiska beslutsfattare, forskare, lärare samt myndigheter och organisationer som arbetar med att förebygga och motverka rasism och politisk extremism.

Temat för 2022 års konferens var "Förvanskning av Förintelsen – ett växande problem". Syftet med konferensen var att öka medvetenheten och kunskapen om och därigenom förbättra möjligheterna att motverka missbruk och förvanskning av Förintelsen. Ca 100 personer deltog.

Konferensen öppnades av Karin Kvist Geverts, styrelsemedlem i SKMA, docent i historia och föreståndare för IHRS. Nästa talare var Ann Bernes, ambassadör och ordförande för International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) under det svenska ordförandeskapet för IHRA 2022–2023.

Första föreläsningen hölls av historikern Juliane Wetzel, seniorforskare vid Centrum för antisemitismforskning vid Technische Universität Berlin. Rubriken på hennes föreläsning var "Holocaust distortion as a challenge for Western European societies". Andra föreläsning hölls av Jan Grabowski, professor i historia vid University of Ottawa, Kanada, och specialist på Förintelsen i Polen och relationerna mellan judar och icke-judiska polacker under kriget. Rubriken på hans föreläsning var "Holocaust Distortion & Denial: Polish and East-European Perspectives". Konferensen avslutades med ett panelsamtal med de båda föreläsarna modererat av Karin Kvist Geverts. Konferensen filmades och går att [se i efterhand](#) på SKMA:s hemsida, där man även kan läsa en längre [rapport](#) om konferensen.

UTBILDNING FÖR UNGDOMSPOLITIKER

Den 26–27 mars arrangerade SKMA en [utbildning](#) om antisemitism, rasism och Förintelsen för medlemmar i politiska ungdomsförbund. Utbildningen leddes av Mathan Shastin Ravid.

Utbildningens första föreläsare var idéhistorikern Henrik Bachner som belyste den samtida antisemitismens bakgrund, former och tendenser. Därefter föreläste Johan Nordqvist, jurist med särskilt intresse för frågor relaterade till organiserad rasism, under rubriken "Rasistisk retorik och organisering: lagstiftning och praxis". I fokus för diskussionerna stod bland annat lagen om hets mot folkgrupp och frågan om ett eventuellt förbud mot rasistiska organisationer.

Nästa dag inleddes med föreläsningar av idéhistorikern Stéphane Bruchfeld om bakgrunden till och den samtida användningen av begreppet Förintelsen samt förvrängning och instrumentalisering av Förintelsen, till exempel i politisk debatt. Nästa föreläsare var Joanna Rubin Dranger, affilierad professor i illustration, som föreläste om antisemitiska och rasistiska stereotypers historia, funktion och samtida repetitioner.

Utbildningen avslutades med ett samtal mellan journalisten Karin Pettersson (*Aftonbladet*) och Willy Silberstein om blinda fläckar och politisering i debatten om antisemitism. Utbildningen genomfördes med stöd av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). Ett 20-tal medlemmar från olika ungdomsförbund och från olika delar av landet deltog.

UNIVERSITETSKURS OM ANTISEMITISM

Under 2022 har SKMA haft en rådgivande roll i planeringen av den universitetskurs på 7,5 poäng om antisemitism och hur man kan undervisa om ämnet som Segerstedtinstitutet kommer att ge på Göteborgs universitet i samarbete med Forum för levande historia. Beräknad kursstart är hösten 2023.

HÅGKOMSTPROJEKTET

– UTBILDNING OM FÖRINTELSEN, ANTISEMITISM OCH RASISM

Regeringen beviljade under 2018 och 2020 SKMA bidrag om 12 500 000 kronor respektive 4 000 000 kronor för utbildningar av elever och lärare om Förintelsen, antisemitism och rasism. Båda projekten skulle ha avslutats den 31 december 2020, men på grund av pandemin förlängdes de i omgångar fram till juni 2022.

Inom projektet skulle ursprungligen totalt ca 1100 elever och ungefär 200 lärare utbildas fördelat på ett trettiotal grupper. Under 2018–2021 arrangerades 37 hågkomstutbildningar inkluderande en studieresa till Polen, samt två fördjupande studieresor för ca 40 lärare som tidigare deltagit i Hågkomstprojektet. Resterande utbildningar planerades till våren 2022. Kriget i Ukraina gjorde dock att flera högstadieskolor avbokade och endast ett fåtal utbildningar genomfördes under våren 2022.

För några av de skolor som avbokade arrangerade SKMA i stället en annan typ av utbildning där gruppen samlades i Stockholm. Föreläsningarna fokuserade på antisemitismens historia och samtida uttryck, inte minst i sociala medier. Studiebesök gjordes på Judiska museet, Forum för levande historia och Stockholms stora synagoga. Gruppen såg även på de filmade guidningar från bland annat Auschwitz som spelades in under en studieresa till Polen hösten 2021.

På grund av en stark oro hos skolledningar, lärare, elever och vårdnadshavare för Covid-19 och senare för kriget i Ukraina blev det totala antalet i både elev- och lärarutbildningarna under den sammanlagda perioden lägre än beräknat och SKMA återbetalade 2 320 000 kronor till Kammarkollegiet. Under hela perioden förde SKMA en dialog med Kulturdepartementet och skickade in delrapporter med jämna mellanrum, där SKMA förklarade svårigheterna med skolors rädsla för Covid-19 och kriget i Ukraina.

I februari 2022 ansökte SKMA om ett nytt bidrag om 4 000 000 kronor för perioden juni–december 2022, så att de skolor som inte kunde genomföra utbildningarna under våren skulle kunna delta under höstterminen. Ansökan beviljades med 3 200 000 kronor och skolorna fick besked om att utbildningarna kunde genomföras vid ett senare tillfälle. Prognosen var att SKMA skulle utbilda ca 350 elever och lärare under höstterminen 2022. Men även denna period påverkades planeringen av kriget i Ukraina och utfallet blev 284 elever och 105 lärare.

Under perioden 2018–2022 har sammanlagt 1124 elever och 408 lärare utbildats inom Hågkomstprojektet. 205 skolor har deltagit i projektet.

Efter flera års satsning via regeringsbidraget har Malmö stad beslutat anslå pengar i sin budget för [hågkomstutbildningar](#). SKMA genomför programmet med förberedelse och efterarbete, liksom en studieresa. Malmö stad står för kostnaderna. Även i Stockholms stad förs liknande diskussioner.

I SKMA:s hågkomstutbildningar deltar sex-sju skolor från ett område med fem-sex elever och en lärare från varje skola. Dessa bildar en grupp som följs åt genom hela utbildningen. Utbildningen är helt kostnadsfri för deltagarna. Skolor har möjlighet att till självkostnadspris delta med ytterligare en lärare. Ett krav är att de elever som deltar ska vidareförmedla sina nya kunskaper och insikter efter avslutad utbildning genom föreläsningar för skolans övriga elever, utställningar, filmer, bloggar eller liknande. En del har även föreläst för skolans personal samt vårdnadshavare.

I den ca 10–12 dagar långa utbildningen ingår förutom studieresan även för- och efterseminarier med föreläsningar, diskussioner och övningar. Ämnen som behandlas är bland annat: antisemitismens historia och dess samtida uttryck, nazistisk ideologi, judiskt liv innan andra världskriget, Förintelsen, källkritik och rasistisk propaganda på internet och i sociala medier. Eleverna arbetar med övningar kring det judiska livet i Polen, den nazistiska politikens konsekvenser för judar, romer och andra grupper, samt lyssnar till utdrag ur och arbetar med SKMA:s digitala undervisningsmaterial [Eternal Echoes](#) och [Antisemitism – då och nu](#).

Under den fem-sex dagar långa studieresan besöker gruppen Krakow, Oswiecim och Rabka. Guidningen omfattar faktakunskap kring judiskt liv i Polen, den nazistiska ockupationen och gettoiseringen. Genom personliga berättelser får deltagarna en större insikt i olika människors levnadsöden – hur livet var innan kriget och hur familjerna påverkades av den nazistiska ockupationen, samt vad som hände därefter. Två dagar ägnas åt Auschwitz, då gruppen, förutom museiguident information om hur lägret var uppbyggt och fungerade, lyssnar till överlevandes vittnesmål från *Eternal Echoes*, vilket fördjupar kunskapen och insikten om fångarnas liv i lägret.

Deltagarna besöker även Rabka, en ort söder om Krakow där den nazistiska säkerhetstjänsten hade en skola för angivare och personal som skulle tjänstgöra ibland annat koncentrations- och förintelselägren. En av de frågor som tas upp vid besöket i Rabka är "förövarperspektivet" – vilka förövarna var, hur de resonerade och vad som hände med dem efter kriget.

I slutet av varje dag samlas gruppen för reflektion. Deltagarna samtalar om dagens upplevelser, skriver loggbok och har möjlighet att fråga om något är oklart. Syftet är att starta en process hos eleverna där de reflekterar över de händelser som ledde fram till Förintelsen och vilka konsekvenser den fick. Studieresan avslutas med en klezmerkonsert. Guidningarna i Krakow och Rabka genomförs av SKMA:s specialutbildade pedagoger.

Cirka 6–12 månader efter genomförd grundutbildning har eleverna möjligheten att ansöka till en fördjupande fortbildning med fokus på nutida antisemitism, afrofobi, antiziganism och islamofobi. Under perioden 2018–2022 har fem sådana fortbildningar genomförts. (För mer information se en [film](#) som spelades in 2021 på en av dessa fördjupande fortbildningar.)

Nedan följer en lista över utbildningar och studieresor under 2022. Inför alla studieresor hålls ett tvådagarsseminarium. Utbildningen avslutas med ett uppföljande seminarium, varefter eleverna förbereder och genomför redovisningar för skolkamrater, lärarkollegium och ibland även för anhöriga.

10–13 mars och 8–10 april

Mathan Shastin Ravid ledde en fördjupande fortbildning om antisemitism och rasism för ca 20 deltagare. Fortbildningen vände sig till ungdomar som tidigare deltagit i någon av SKMA:s hågkomstutbildningar. Fortbildningen skedde vid två tillfällen, i mars och i april.

2–7 april

Lena Jersenius ledde en grupp om ca 35 elever och lärare från ett gymnasium och en folkhögskola i Jönköping. Medföljande vuxen från SKMA var Elisabet Gröön Glaspie. Förseminarium leddes av Niclas Blom och Lena Jersenius i mars.

19–21 april

Niclas Blom ledde en grupp om ca 20 elever och lärare från Alfred Dahlinsskolan i Jönköping som på grund av kriget i Ukraina ställt in studieresan till Polen. I stället besökte gruppen Stockholm och där tog elever och lärare del av olika föreläsningar och studiebesök på temat antisemitism och Förintelsen. Gruppen såg även på de filmade guidningar från bland annat Auschwitz som spelades in under en studieresa till Polen hösten 2021.

18–23 april

Lena Jersenius ledde en grupp om ca 10 elever och lärare från Käppala skola i Stockholm. Medföljande från SKMA var Elisabet Gröön Glaspie. För- och efterarbete ansvarade de medföljande lärarna för.

21–22 april

Niclas Blom ledde en grupp om ca 40 elever och lärare från Stockholm som på grund av kriget i Ukraina ställt in studieresan till Polen. I stället samlades gruppen i Stockholm och tog del av olika föreläsningar och studiebesök på temat antisemitism och Förintelsen. Gruppen såg även på de filmade guidningar från bland annat Auschwitz som spelades in under en studieresa till Polen hösten 2021.

22–24 april samt 27–29 maj

Mathan Shastin Ravid och Niclas Blom ledde en fördjupande fortbildning om antisemitism och rasism för ca 15 deltagare. Fortbildningen vände sig till ungdomar som tidigare deltagit i någon av SKMA:s hågkomstutbildningar. Fortbildningen skedde vid två tillfällen, i april och i maj.

2–8 maj

Lena Jersenius ledde en grupp om ca 35 elever och lärare från Östersund. Medföljande från SKMA var Elisabet Gröön Glaspie. För- och efterseminarium leddes av Niclas Blom i april respektive juni.

24 maj

Idéhistorikerna Henrik Bachner och Stéphane Bruchfeld föreläste om antisemitism och Förintelsen på Södra Vätterbygdens folkhögskola. Seminariet arrangerades för elever och lärare som deltagit i en hågkomstutbildning, men var öppet även för andra intresserade på skolan. Ca 40 deltagare.

18–28 maj

Lena Jersenius ledde en fördjupande studieresa till västra Polen för ca 15 lärare som tidigare deltagit i Hågkomstprojektet. Gruppen besökte bland annat Warszawa, Lodz, Chelmno, Poznan, Wroclaw, Gross Rosen och Bedzin. Medföljande från SKMA var Elisabet Gröön Glaspie, Ida Nordlund och Sarah Forssell.

8–9 juni

Lena Jersenius och Niclas Blom ledde ett efterseminarium för tre grupper inom Hågkomstprojektet då pandemin lett till att gruppernas efterseminarium tidigare ställts in. Totalt deltog ca 130 elever och lärare från Malmö och Simrishamn. Med från SKMA var även Hanna Jansson och Agneta Berliner.

12–18 september

Ida Nordlund ledde en grupp om ca 50 elever och lärare från skolor i Malmö. Medföljande från SKMA var Lena Jersenius, Hanna Jansson och Jenny Wallin. Förseminariet leddes av Niclas Blom, Lena Jersenius och Hanna Jansson i september, efterseminariet leddes av Niclas Blom i november.

18–24 september

Lena Jersenius ledde en grupp om ca 50 elever och lärare från skolor i Stockholm och Knivsta. Medföljande från SKMA var Hanna Jansson och Kaija Holmgren. För- och efterseminarium leddes av Niclas Blom, Lena Jersenius och Hanna Jansson i augusti 2022 respektive januari 2023.

28 september–3 oktober

Lena Jersenius ledde en grupp om ca 50 elever lärare från skolor i Stockholm, Södertälje och Botkyrka. Medföljande från SKMA var Hanna Jansson och Nafih Mawlod. För- och efterseminarium leddes av Niclas Blom och Callie Carning i september 2022, respektive av Niclas Blom, Lena Jersenius och Hanna Janson i januari 2023.

7–13 november

Ida Nordlund ledde en grupp om ca 50 elever och lärare från skolor i Stockholm. Medföljande vuxna från SKMA var Lena Jersenius, Hanna Jansson och Elisabet Gröön Glaspie. För- och efterseminarium leddes av Niclas Blom och Ida Nordlund i oktober 2022 respektive av Niclas Blom och Hanna Jansson i februari 2023.

14–19 november

Carina Gullberg ledde en grupp på ca 15 elever och lärare från Kommunikationsskolan i Malmö. Medföljande vuxen från SKMA var Carola Olsson. Förseminarium leddes av Carina Gullberg i november och efterseminarium leddes av Niclas Blom i december.

15–21 november

Lena Jersenius ledde en grupp om ca 50 elever och lärare från skolor i Stockholm. Medföljande vuxna från SKMA var Hanna Jansson, Elisabet Gröön Glaspie och Oskar Palerius. För- och efterseminarium leddes av Niclas Blom, Lena Jersenius och Hanna Jansson i oktober 2022 respektive februari 2023.

28 november–4 december

Lena Jersenius ledde en grupp om ca 55 elever och lärare från skolor i Malmö. Medföljande vuxen från SKMA var Elisabet Gröön Glaspie. För- och efterarbete ansvarade medföljande lärare från Malmö för.

2–8 december

Kaija Holmgren och Hanna Jansson ledde en grupp om ca 35 elever och lärare från Minnebergsskolan i Arvika. För- och efterarbete ansvarade medföljande lärare från Arvika för.

4–11 december

Lena Jersenius ledde en grupp om ca 50 elever och lärare från skolor i Jönköping. Medföljande vuxna från SKMA var Elisabet Gröön Glaspie och Hanna Jansson. Medföljande lärare från Jönköping, som tidigare deltagit i en hågkomstutbildning och lärarfortbildning, höll i för- och efterseminarium.

ELEVRESOR TILL FÖRINTELSENS PLATSER

Vid sidan av det regeringsstödda Hågkomstprojektet anordnar SKMA regelbundet s.k. elevresor till Förintelsens platser, oftast i Krakowområdet i södra Polen. Sedan starten av denna verksamhet 2007 har ca 120 sådana studieresor anordnats för sammanlagt ca 3 100 deltagare från skolor, kyrkor och andra organisationer som vänt sig till SKMA.

Syftet med studieresorna är att fördjupa kunskapen om Förintelsen och antisemitism. Resorna leds av SKMA:s specialutbildade pedagoger. De deltar i förberedelsearbetet på skolan, leder resorna och guidar i Krakow, Auschwitz-Birkenau och Rabka. Efter hemkomsten från Polen hjälper SKMA skolorna med efterarbetet, för att säkerställa att de nyvunna kunskaperna och insikterna befästs och förstärks. Ibland ingår även av SKMA ledda efterseminarier, med fokus på nutida antisemitism och rasism.

Följande elevresor genomfördes under 2022:

14–18 mars

Ewa Andersson ledde en studieresa för ca 15 elever och lärare på Hulebäcksgymnasiet i Göteborg.

28 mars–1 april

Ronny Juhlin ledde en studieresa för ca 25 elever och lärare från Kärrtorps gymnasium i Stockholm.

16–20 och 23–27 maj

Ewa Andersson ledde två studieresor för totalt ca 55 elever och lärare från Hitachigymnasiet i Ludvika.

26–30 september

Ewa Andersson ledde en studieresa till Förintelsens platser i Polen för elever och lärare från Kyrkskolan och Lorensbergaskolan i Ludvika. Ca 25 deltagare.

3–7 oktober

Ronny Juhlin ledde en studieresa till Förintelsens platser i Polen för elever och lärare på Kärrtorps gymnasium i Stockholm. Ca 30 deltagare.

17–21 oktober

Ronny Juhlin ledde en studieresa till Förintelsens platser i Polen med elever och lärare från Fellingsbro folkhögskola. Ca 15 deltagare.

24–28 oktober

Ewa Andersson ledde en studieresa till Förintelsens platser i Polen med elever och lärare från Vasa Real i Stockholm. Ca 25 deltagare.

FORTBILDNINGAR OM FÖRINTELSEN FÖR VUXNA

SKMA anordnar regelbundet fortbildningskurser för lärare och andra vuxna om Förintelsen, antisemitism och nazistisk ideologi som inkluderar studieresor till Förintelsens platser i Polen och andra delar av Central- och Östeuropa. Sedan starten av denna verksamhet 1995 har ett 40-tal sådana studieresor anordnats för sammanlagt drygt 1 300 deltagare. Syftet är att föra vidare minnet och kunskapen om Förintelsen samt att ge kunskaper om samtida antisemitism och verktyg för undervisning. En viktig del i fortbildningarna är också att sprida kunskap om det judiska livet före kriget och det månghundraåriga kulturarv som utplånades i samband med nazismen.

Den 8–13 mars ledde Lena Jersenius en studieresa till Förintelsens platser i Polen med ca 20 studenter och lärare från Hjo folkhögskola. Den 25–29 april ledde Ewa Andersson en resa med ca 20 studenter och lärare på Paideia folkhögskola i Stockholm. Den 5–10 september ledde Lena Jersenius en resa med ca 25 skolledare från Malmö.

REKTORSFORTBILDNING MED SKOLVERKET

Under hösten 2020 inledde SKMA ett samarbete med Skolverkets fortbildning för rektorer i pedagogiskt ledarskap. Fortbildningen leddes av Lena Jersenius. Ett 30-tal rektorer från hela landet gavs möjligheten att delta i en SKMA-fortbildning om Förintelsen och antisemitism. En förberedande informationsträff ägde rum redan i november 2020, men projektet fick sedan sättas på paus under 2021 på grund av pandemin. Den 27–28 april 2022 hölls ett förberedande seminarium om Förintelsen och antisemitism. Föreläsare var idéhistorikerna Henrik Bachner och Stéphane Bruchfeld samt SKMA:s pedagog Niclas Blom.

Den 9–13 maj ledde Lena Jersenius studieresan till Förintelsens platser i Polen, medföljande från SKMA var Agneta Berliner och Elisabet Gröön Glaspie. Efterseminariet med fokus på samtida antisemitism och konspirationsteorier ägde rum den 23 januari 2023. Föreläsare och paneldeltagare var idéhistorikern Henrik Bachner, journalisten Kent Werne, Joanna Rubin Dranger, affilierad professor i illustration, och SKMA:s pedagog Niclas Blom.

UTBILDNINGSMATERIAL OCH SKRIFTER

NYA VITNESMÅL I *ETERNAL ECHOES*

Under 2022 har SKMA arbetat vidare med att utöka det digitala undervisningsmaterialet *Eternal Echoes* med ytterligare vittnesmål av överlevande från Förintelsen. I samband med Förintelsens minnesdag den 27 januari 2022 publicerades ett nytt [vittnesmål](#) med Tamara Nussbaum. Inför Förintelsens minnesdag den 27 januari 2023 publicerades Max Safirs vittnesmål. Näst på tur är Tobias Rawet, därefter ska vittnesmålen från Piotr Zettinger och Hania Rosenberg färdigställas.

UPPDATERING AV *FÖRNEKANDET AV FÖRINTELSEN*

SKMA har påbörjat en uppdatering av skriften *Förnekandet av Förintelsen. Nynazistisk historieförfalskning efter Auschwitz* av Stéphane Bruchfeld. Förutom en tryckt skrift kommer ett enklare digitalt material produceras som främst vänder sig till skolungdomar.

SKRIFTER

Följande är exempel på skrifter som har sålts och distribuerats genom kommittén:

- *Varför har du ritat siffror på din arm farmor?*, Rolf Tardell 2015, Ekerlids Förlag.
- *Inte glömma, inte minnas*, Eva Thorstensson Landin 2015, 1999, Bild, text & form förlag.
- *Raoul Wallenberg. En berättelse om mod och motstånd under Förintelsen*, Lena Jersenius 2012, Svenska kommittén mot antisemitism.
- *Bäste herrn, låt mig få leva*, Max Safir 2012, XP Media.
- *Om antisemitism – orsaker, utveckling, motiv*, Göran Larsson, 2009, Svenska kommittén mot antisemitism.
- *Flykten från Berlin 1942*, Kaj Schueler 2008, Norstedts Förlag.
- *Antisemitismen, en historisk skildring i ord och bild*, 1991, Natur och Kultur.
- *Barnen i Theresienstadt*, Helene Berg 2001, ett klasspaket om 2 CD rom och en lärarhandledning.
- *Barn under Förintelsen – då och nu*, Suzanne Kaplan 2003, Natur och Kultur.
- *Natten*, Elie Wiesel 2019 [1960], Bookmark förlag.

SAMARBETSPARTNERS

Under 2022 har SKMA genomfört utbildningar och arrangemang i samverkan med bland annat Folkets Hus och Parker, Forum för levande historia, Föreningen Förintelsens Överlevande i Sverige, Historiska museet i Stockholm, Judiska församlingen i Stockholm, Judiska museet i Stockholm, Malmö stad, Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet, Skolverket, Stockholms stad, The Institute for Holocaust Research in Sweden (IHRS) och Yad Vashem i Israel.

MÖTESVERKSAMHET

MINNESSTUNDER

Förintelsens minnesdag 27 januari

På Förintelsens minnesdag arrangerade Judiska församlingen i Stockholm tillsammans med SKMA, Föreningen Förintelsens Överlevande i Sverige, Forum för levande historia, Judiska Museet i Stockholm och Folkets Hus och Parker en minneshögtid i Stockholms stora synagoga. Huvudtalare var statsminister Magdalena Andersson.

Högtidsstund till minne av offren för Novemberpogromen

Den 9 november arrangerade SKMA i samarbete med Judiska församlingen i Stockholm, Föreningen Förintelsens överlevande och Forum för levande historia en högtidsstund i Stockholms stora synagoga till minne av offren för Novemberpogromen i Nazityskland och Österrike 1938. Kvällens huvudanförande hölls av Jan Grabowski, professor i historia vid University of Ottawa, Kanada, och specialist på Förintelsen.

MÖTEN MED ORGANISATIONER, MYNDIGHETER M.M.

SKMA:s anställda och styrelseledamöter har under året företrätt organisationen vid ett stort antal möten runtom i landet och utomlands. Några exempel:

11 januari

Niclas Blom träffade FN-förbundet i Kristianstad för att diskutera framtida utbildning om antisemitism.

20 januari

Mathan Shastin Ravid och Niclas Blom träffade Madelene Persson, Meriam Chatty och Stefan Andersson från Forum för levande historia samt Jennie Sivenbring och Richard Millings från Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet för att diskutera samarbete kring en universitetskurs om antisemitism.

10 februari

Niclas Blom deltog i ett rundabordssamtal om den granskning som Kristin Wagrell, fil. dr i kultur och samhälle, skulle göra av antisemitism i Stockholmsskolor på uppdrag av Stockholms stad.

22 februari

Mathan Shastin Ravid träffade Josefin Fürst på Friedrich-Ebert-Stiftung.

24 februari

Mathan Shastin Ravid träffade Petra Kahn-Nord på World Jewish Congress.

8 mars

Mathan Shastin Ravid, Niclas Blom och Henrik Bachner träffade Meriam Chatty från Forum för levande historia och representanter för Polisen för att diskutera en framtida fortbildning om antisemitism för anställda på Polisen och dess operativa avdelning (NOA).

22 mars

Mathan Shastin Ravid representerade SKMA vid sakrådsmöten på Kulturdepartementet om Sveriges IHRA-ordförandeskap och om åtgärdsprogrammen mot olika former av rasism.

4 april

Mathan Shastin Ravid mötte representanter för bland andra Yad Vashem i Israel, Forum för levande historia, Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet och Historiska museet.

28 april

Mathan Shastin Ravid träffade Charlotta Granath på Emerichfonden.

2 maj

Niclas Blom och Mathans Shastin Ravid träffade Mirjam Katzin, Malmö stads samordnare mot antisemitism, och Rebecca Stucker från Centrum för Pedagogisk Inspiration i Malmö.

11 maj

Niclas Blom och Mathan Shastin Ravid representerade SKMA vid prisceremonin för Simon Wiesenthal Prize i österrikiska parlamentet i Wien. SKMA var en av tio organisationer från nästan 300 nominerade från över 30 länder på fyra kontinenter som gick till finalen för sitt arbete med att informera om och motverka antisemitism. I sin motivering lyfte juryn särskilt fram det digitala utbildningsmaterialet *Antisemitism – då och nu*, som SKMA tagit fram tillsammans med Forum för levande historia.

31 maj

Mathan Shastin Ravid träffade Angelica Rucksthul från Judiska museet i Stockholm.

2 juni

Lena Jersenius träffade Susanne Tidestrand, samordnare vid Stockholms stads utbildningsförvaltning, för att diskutera hågkomstutbildningar och en rektorsfortbildning.

16 juni

Niclas Blom och Mathan Shastin Ravid mötte representanter för föreningen *here4u*, en ideell förening i Västerås som arbetar för ökad trygghet i skolan och i samhället i stort.

6 september

Niclas Blom mötte representanter för International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) och Forum för levande historia för att planera ett panelsamtal som skulle äga rum under ett webinarium om utmaningar och möjligheter i utbildningsresor till Förintelsens minnesplatser, och hur resorna kan se ut i framtiden med ny teknik.

8 september

Willy Silberstein och Niclas Blom träffade Stockholms stads skolborgarråd Isabell Smedberg-Palmqvist för att berätta om SKMA:s verksamhet och hur kommittén kan bidra i Stockholms stads planerade satsning mot antisemitism i stadens skolor.

23 september

Niclas Blom representerade SKMA vid en hearing med den parlamentariskt sammansatta kommitté som skulle behandla frågan om en kriminalisering av förnekande av Förintelsen och vissa andra brott.

29 september

Niclas Blom representerade SKMA vid en hearing med Skolverket och Forum för levande historia inom ramen för deras uppdrag om demokratistärkande insatser för att motverka antisemitism och andra former av rasism.

4 oktober

Willy Silberstein och Niclas Blom träffade Petra Mårselius, överintendent på Forum för levande historia, och Miriam Malmqvist, chef för Avdelningen för uppdrag och forskningssamordning på Forum för levande historia.

7 oktober

Niclas Blom träffade Noa Hermele, rektor på Paideia folkhögskola.

13 oktober

Lena Jersenius träffade Ingvar Larsson på utbildningsförvaltningen i Stockholms stad för att planera en hågkomstutbildning för Stockholms stads gymnasieförvaltning.

21 oktober

Lena Jersenius träffade representanter för Judiska hemmet i Stockholm för att planera en utbildning om Förintelsen inklusive en studieresa till Förintelsens platser i Polen för Judiska hemmets personal.

25 november

Niclas Blom träffade pedagoger från Judiska Museet i Stockholm för att diskutera ett material som museet arbetade på om antisemitismens rötter i Sverige.

5 december

Niclas Blom träffade Charlotte Mandermand från Judiska församlingen i Stockholm för att diskutera statistik kring hatbrott med antisemitiska motiv samt undersökningar om antisemitism.

12 december

Willy Silberstein och Niclas Blom träffade Kulturminister Parisa Liljestrand för att diskutera en eventuell fortsättning av det regeringsstödda Hågkomstprojektet och satsning mot antisemitism.

14 december

Willy Silberstein och Henrik Bachner träffade socialdemokratiska ledamöter i Konstitutionsutskottet och Kulturutskottet för att diskutera nutida antisemitism.

19 december

Niclas Blom deltog i en hearing med Brottförebyggande rådet (Brå) om hatbrott på nätet.